

פרק יז / עדיפות הפאה

הגאון רבי מנחם מענדל שניאורסאהן זצ"ל האדמו"ר מליובאוויטש (מתוך הספרים אגרות קודש, תורת מנחם ועוד)

"בעצם הענין דלבישת פאה נכרית, ולא להסתפק בכובע ומטפחת, מבואר ההכרח בזה בכמה מקומות. והרי רואים במוחש אשר לבישת כובע ואפי' מטפחת, משאירה חלק השיער בלתי מכוסה, על כל פנים במשך זמן קצר, זאת אומרת שעוברים על האיסור הגדול, וכהפסק דין בשו"ע. וגודל הענין מובן גם מגודל השכר על קיום הציווי, כפי שנצטוונו. וכלשון הזהר הקדוש (ח"ג, קכו.) מתברך בכולא, בברכאן דלעילא ובברכאן דלתתא, בעותרא בבנים ובבני בנים" (אגרות קודש חלק י"ט, איגרת ז'תכ"ה. נוסח דומה נכתב בכמה מכתבים נוספים, וכן הובא בספר "ליקוטי שיחות" חלק י"ג עמ' קפ"ז).

עדיפות הפאה על המטפחת

"במענה למכתבה מפרשת תצוה בנוגע לפאה, בו כותבת שאינה מבינה בדיוק מה הכוונה בזה, ענין הפאה הוא, שהשערות תהיינה מכוסות לגמרי, ובמילא אם מכסים רק חלק, אין זה כפי שהכוונה בזה היא. גם היתה צריכה להשתדל שגם אחרות יעשו כן, ולבאר להן שזוהי הדרך וסגולה לבריאות, פרנסה ונחת אמיתי מהילדים, והשי"ת יעזור לבשר בשורות בזה" (אגרות קודש חלק ח', איגרת ב'תס"ג. מאידיש: "אגרות קודש מתורגמות" חלק ב' עמ' פ"ט).

הקפדה על לבישת הפאה בכפר חב"ד

"במענה על מכתבו מכ"ח אייר, בו כותב אודות הצעת נכבדות עבור בנו שיחיה. מובן ופשוט אשר תנאי שאי אפשר בלאו הכי הוא ענין הפאה, כי פשוט שאינו דומה הזקנות ואלו שבאו ממדינתנו לפנינו [=רוסיה], לזוג צעיר המתחילים עתה לבנות בית בישראל, ובכפר חב"ד, מיסודו והנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ואין זה רק ענין פרטי, אלא גם ענין כללי וגדר זכות הרבים.

לאידך גיסא, אין בהנ"ל כוונתי שמוכרח לדבר על דבר זה ברעש וברוגז ובתור פקודה וציווי, כי העיקר הוא בהנוגע לפועל, ושיהיו בטוחים על דבר זה קודם החופה. וכפי שמתארים את מהותה של המדוברת, ואיך שקבלה עליה הנהגת ביה"ס "בית יעקב", וכנראה נשמעת להוראת המנהל דשם שבטח גם הוא יסייע בתעמולה בהנ"ל, בטוחני שיעלה בידם להתדבר על דבר הנ"ל.

גם המכסה כראוי עם מטפחת, חייבת בפאה

ובפרט שכאמור זהו נוגע לרבים, שאפילו אם פלונית אומרת שבהנוגע אליה אין נפקא מינה באיזה אופן תכסה ראשה, כיון שבכל אופן יהיה הכיסוי כדבעי, מובן שאינה יכולה להבטיח בהנוגע לאחרות וקל להבין. ובאם יסודר הנ"ל, שהיא טובתם האמיתית של שניהם והמשפחות, נכונה ההצעה ויהיה בשעה טובה ומוצלחת.

גם אם האמא אינה חובשת פאה

יש מקום לומר שמי שהוא יטעון על דבר הנהגת האמהות שלא דוקא בפאה [אלא מטפחת או כובע, ויש בזה משום "אל תיטוש"]. אבל כבר מילתי אמורה (בהקדם הידוע בחסידות, אשר כל היפך הברכות שבתורה, באמת ברכות הם. עיין לקו"ת פרשת בחוקותי) שהרי זה מברכות עקבתא דמשיחא, אשר בת קמה באמה להוסיף עליה בשמירת התורה והמצוה" (אגרות קודש חלק ט"ו, איגרת ה'תק"ג).

הפאה מביאה פרנסה ובריאות

"פאה נכרית הוא ענין שנוגע לבנים ובני בנים, לפרנסה ובריאות, כדאיתא בזוהר, שהדבר נוגע לבני חיי ומזוני. אין לשאול מדוע פלונית ופלונית אינה חובשת פאה נכרית ואינה נוהגת כראוי, ומכל-מקום טוב לה בבני חיי ומזוני והצלחה בכל עניניה. ראשית, אין אדם יודע מה קורה אצל זולתו, ואיזה צרות יש לו, שהרי אף אדם אינו מספר לחבירו מה מתרחש אצלו. ושנית, אין להביט ("פארקוקן זיך") על הזולת, אלא יש לקיים את ציווי הקב"ה..."

מה צורך בשיער המכסה שיער?

היה אצלי סטודנט מקולג', ואמר לי שאינו מניח תפילין ואינו לובש ציצית, משום שאינו מבין בשכלו מדוע יש לעשות כן. הסיבה היחידה שאין רוצים לחבוש פאה נכרית היא - משום שלא מבינים בשכל האישי שיש צורך בזה [מחמת שאין הבדל בין מראה הפאה למראה השיער הטבעי, והפאה לעיתים מוסיפה יופי]. מדוע אין סומכים על הקב"ה? כשמצווים "להשקיע דולר אחד", ומבטיחים תמורתו "מאה אלף דולר" - הרי אפילו על הספק כדאי לעשות זאת!...

הטענה שלא סוכם על דבר חבישת פאה נכרית מקודם (קודם החתונה) - אינה טענה כלל: וכי זהו ענין שצריך לעשותו כדי לקיים הבטחה? דבר זה צריך לעשות - משום שהוא מביא הצלחה ואושר אמיתי לבעל, לאשה, לבנים ולבני בנים.

פאה בכל הצבעים, יפה יותר מהשיער

פעם היו מגלחים את הראש לגמרי, מאוחר יותר נעשה המנהג לחבוש פאה נכרית ע"ג השיער. ובפרט בזמננו, שאפשר להשיג פאה נכרית בכל הצבעים, והיא נראית יפה עוד יותר

מהשיער שלה עצמה, תתבונן האישה בעצמה (ואין צורך לשם כך בהתבוננות גדולה של שעה או מחצית השעה) מהי הסיבה האמיתית לכך שהיא אינה רוצה לחבוש פאה נכרית אלא מטפחת - כיון שהיא יודעת שבנוגע לפאה נכרית אין ברירה להסירה... מה שאין כן בנוגע למטפחת יודעת היא שיש לה ברירה, שביכולתה להסיטה למעלה יותר ויותר, או לפעמים להסירה לגמרי. ודבר זה ידוע הרבה מהמציאות. יכולה היא לטעון, שהיא תלך לבושה במטפחת כראוי. בודאי שטוב הדבר אם יהיה כך, אבל מהמציאות יודעים שאין הדבר כן" (תורת מנחם חלק י"ב עמ' קפ"ח, שיחת ר"ח אלול תשי"ד. שיחה זו הובאה גם בספר "ליקוטי שיחות" חלק י"ג עמ' קפ"ח ואילך).

ברכות בגשמיות ורוחניות

"זה איזה זמן שהנני מתייעץ בעצמי אם לכתוב על דבר הענין דלהלן, אבל סוף סוף באתי לידי החלטה כי אין לי ברירה אחרת ומוכרחני מצדי לכתוב. מוכרח הדבר אשר בתו תחי' תלבש פאה... ואף שכותב הנני בלשון הקודש, הנה בטח יוכל להסביר זה הן לעצמו והן לבתו וזוגתו תחינה... הנני בתקוה לקבל ממנו ידיעה בהקדם היותר אפשרי, אשר נסתדר הדבר בכי טוב, ובוודאי אשר יהיה זה צינור וכלי נוספים להמשכת וקבלת ברכות ה' יתברך להזוג הצעיר בכל המצטרך להם בגשמיות וברוחניות. מוסגר פה העתק מכתב לאגודת נשי ובנות חב"ד, ומה שנוגע גם כן להנ"ל (אגרות קודש חלק ז, איגרת א'תתצ"ב).

להזדרז בזה ככל האפשר

"נצטערתי במש"כ במכתבו שעוד לא באה ההזדמנות לנסוע להזמין פאה. ולפלא עליו שמחמיץ את הדבר כל כך, ובפרט שידוע לו המבואר בכמה מקומות בחסידות, ומובן גם כן בשכל אנושי, אשר כל רגע ורגע אפשר לקנות בו עולם מלא או ח"ו להיפך, ואם כן כל רגע ורגע העובר ואינו עושה בענין הנ"ל, הרי היתה בידו לבנות עולם, היינו להמשיך עי"ז תוספת קדושה בכל העולמות, כמובן מאגרת התשובה לרבינו הזקן פרק י"ב, ומפני התרשלות לא נעשה כזה. אבל אין צועקין על העבר, ועכ"פ עתה עליו להזדרז ככל האפשרי בזה, וזהו ג"כ הטעם שהנני שולח מכתבי זה במשלוח מיוחד. בטח ידוע לו שיש ע"י "מחנה ישראל" קופה מיוחדת לגמ"ח על ענינים כאלו, והתשלומים הם בתנאים נוחים, ואם זה העיכוב עד עתה חבל שלא גילה את זה, וכבר היה הדבר מסודר מכבר" (אגרות קודש חלק ו', איגרת א'תתל"ב).

להשפיע על הסביבה ללבוש פאה

"בנועם קבלתי מכתבו מל"ג בעומר, ונהניתי במאד לקרות בו ממה שכתב שהוא וזוגתו שיחיו רואים השגחה פרטית בעיני בשר שלהם, וצריך היה להסביר לזוגתו תחי' את הענין בביאור יותר, אשר כיון שראתה במוחש איך שהפאה הביאה לה ברכה והצלחה, הרי צריכה

להיות עינה טובה גם בשל אחרים וכמאמר רבותינו ז"ל במדות נותני צדקה, ולהשפיע גם על סביבתה בכיוון זה" (אגרות קודש חלק ז', איגרת ב'ק"ב).

לעמוד בתקיפות על לבישת פאה

"נתקבל הפ"נ שלו... ומה שנוגע ביותר... כיון שזהו ענין שבגלוי, ובפרט במחנו, שכפי השמועה התחילו להרגיש איזה חלישות בזה, היינו בענין לבישת הפאה, ובמילא צריך בזה תקיפות אשר אי אפשר בלאו הכי, כי אם שתלבש ותשא פאה דוקא, ובלי ספק אשר הרצון שלו ימציא אצלו אותיות המתאימות שיבוא לפועל ויצליח" (אגרות קודש חלק ה', איגרת א'ת"ב).

ללוות כסף עבור הפאה

"מצער אותי ביותר מה שכנראה בענין הפאות נעשית הזזה בזעיר אנפין, והרי ידוע שכל אתערותא הבאה מבחוץ צריך לנצלה בשעת מעשה, משא"כ כשעובר משך זמן. ומה שכתב אודות דוחק המצב וכו', הנה האמנם אי אפשר היה להשיג הלוואות בקופות גמ"ח של אנ"ש, שכפי הנודע לי הנה ישנה באגודת חב"ד שע"י כת"ר שליט"א אצל הו"ח כו' הר"ד גינזבורג ושנים או שלשה בירושלים עיה"ק ת"ו" (אגרות קודש חלק י', איגרת ג'קע"א, שנשלחה לרב דכפר חב"ד, הרב שניאור זלמן גרליק זצ"ל).

ברכות, עושר, ובני בנים

"שמחתי לקבל פרישת שלום מכם, וגם את הבשורה הטובה שמהיום והלאה היא חובשת פאה. והשי"ת יעזור לכם ע"י קיום הבטחתו (זוהר חלק ג' דף קכ"ו ע"א) להתברך בברכאן דלעילא, בברכאן דלתתא, בעותרא, בבנים ובני בנים. ובפרט בימים שבין פורים ופסח, שנשי ישראל פעלו לעצמם וליהודים בכלל והביאו בזה ניסים בעולם, ימים אלו הינם ימי סגולה מיוחדים להצליח בכל הנ"ל" (אגרות קודש חלק ח', איגרת ב'תקנ"ה. מאידיש: "אגרות קודש מתורגמות" חלק ב' עמ' ק"ב).

לקיים ההבטחה ללבוש פאה

"נודעתי שהיתה כבר ההתראות של בתו... שתחי' עם ב"ג שיחיה, והנני לברכם בזה בברכת מזל טוב שתהיה ההתקשרות בשעה טובה ומוצלחת, והוא וזוגתו שיחיו ירוו מהם ומשאר ילדיהם שיחיו רוב נחת ועונג, אידישן און חסידישן נחת. אבל מאידך גיסא אמרו לי, שיש חשש שנחלשה אצל בתו שתחי' החלטתה ללבוש פאה נכרית. איני יודע איזה השפעה פעלה חלישות החלטתה זו, אבל בטח משתדלים באופן המתאים ובניחותא לראות שתקיים את ההבטחה על דבר זה" (אגרות קודש חלק ד', איגרת תתקל"ד).

מהתנאים לבית חסידי: לבישת פאה

"במענה על מכתבו מיום ג', בו כותב אודות הצעת הנכבדות עם מרת... ונכונה ההצעה, כמובן לאחר שתקבל על עצמה הנהגת ביתם באופן חסידותי, לבישת פאה וכו'. ויהי רצון שיהיה בשעה טובה ומוצלחת" (אגרות קודש חלק ט"ו, איגרת ה'של"ג).

הפאה סגולה לפרנסה

"אם היו שומעין לדברי, היינו... בהנוגע לפאה (ע"פ המבואר בזוהר ח"ג קכ"ו ע"א), כבר היה נראה שינוי ממשי במציאות הפרנסה, נראה בעיני בשר אפילו" (אגרות קודש חלק י', איגרת ג'רס"ו).

הרחבה אמיתית בגשמיות ורוחניות

"בהמשך לביקורה עם בעלה ובניהם שליט"א כאן, בו התבטא שהענין הידוע [לבישת פאה. מצויין בהערה שם] היה קשור בקישוים, שכנראה זה היה ביאור על עיכוב הענין עד עתה.

אבל נודע הבטחת חכמינו במשנתם, לפום צערא אגרא, ובפרט שכאשר מתבוננים בהענין, רואים אשר הצער יותר בדמיון מאשר במציאות, ובפרט בהעריך שכר הדבר, ובלשון הזוהר הקדוש (ח"ג קכ"ו, א) בשכר הדבר, וזה לשונו: אי עבדת כן בנהא יסתלקון דחשיבו על שאר בני עמא, בעלה מתברך בכולא, בעותרא בבני בנינים, נוסף על שכרה עצמה, שכרה מצד הענין ושכרה מפני שממשיכה שפע ברכה לכל בני ביתם.

ובוודאי יקיים השם יתברך ויתעלה הבטחתו האמורה, והיא ובעלה שיחיו יגדלו את ילדיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתוך הרחבה אמיתית בגשמיות וברוחניות גם יחד" (אגרות קודש חלק טז, איגרת ה'תתקפ"ה).

פאה שלימה

"לפני שבועות אחדים הראה השי"ת את חסדו במה שקרה לה שאפשר לקרוא לזה בשם נס, באופן נורמלי זה צריך לעורר הכרת תודה להשי"ת, שהוא הרופא כל בשר ומפליא לעשות. והתודה צריכה לבוא לידי ביטוי בדרך שהשי"ת רוצה, ורצונו נאמר באופן מדויק לכל ישראל ללא הבדל בין איש לאשה בתורתו הקדושה. ולכן קויתי שזה יעורר אצלה רצון ללבוש פאה שלימה... והנני מקוה שאקבל ממנה בשורה טובה, שכבר לבשה פאה שלימה לפחות מהיום והלאה, כמנהג בנות ישראל הכשרות, וגם שמנצלת את השפעתה להשפיע על סביבתה בכלל ועל הקרובים אליה בפרט שיתנהגו כפי שהשו"ע מורה, והשי"ת יעשם מאושרים" (אגרות קודש חלק ט', איגרת ב'תרל"ז. מאידיש: "אגרות קודש מתורגמות" חלק ב' עמ' קי"ג).

על כולן, ללא יוצא מן הכלל, ללבוש פאה

"בעזרת השם יתברך התקבלו לאחרונה התנהגויות והנהגות מסויימות בין אנ"ש, ונשות אנ"ש בפרט, שעד עתה, מפני סיבות שונות, לא כולם נהגו כן. וכמו כל דבר שהוא חדש, קל להרוס אותו ח"ו, לכן גדולה באופן יוצא מן הכלל הזכות של כל אחד התורם את חלקו לחזק זאת. מצד שני - קל יותר לפעול זאת בעצמו, גם אם עד עתה לא העריכו את זה לפי החשיבות האמיתית, כשמתחשבים בכך שאין זה ענין פרטי אלא יש לזה השפעה, במידה ידועה, על כל החוג. לכן, מבלי להיכנס לסיבות שמנעו עד עתה את ההנהגה של דברים מסויימים בבתי אנ"ש, בלבושים ובחינוך הבנים, רצוני להדגיש לכן שוב, שמהיום ואילך על כולן, ללא יוצא מן הכלל, להתאחד עם נשות אנ"ש הלובשות פאה" (אגרות קודש חלק י', איגרת ב'תתק"ע. מאידיש: "אגרות קודש מתורגמות" חלק ב' עמ' קמ"ו. הובא גם בליקוטי שיחות חלק כ"ג עמ' שמ"ט. איגרת זו נשלחה לכמה ארגוני נשים).

תוספת ברכה והצלחה

"בנועם קבלתי מכתבו אשר זוגתו תחי' הסכימה ללבוש פאה, ויהי רצון מהשי"ת אשר תעשה זאת בלב שמח ובעגלא דידן תראה בעיני בשר תוספת ברכה והצלחה בעניינה הן הכללים והן הפרטים בבריאות הנכונה ובפרנסה לו ולכל ב"ב שיחיו" (אגרות קודש חלק ו', איגרת א'תקנ"ב).

בת קמה באמה

"מצינו בגמ' בסוף מסכת סוטה אודות העניינים שיהיו בעקבות משיחא, "בת קמה באמה וכלה בחמותה". וע"פ המבואר בליקוטי תורה בנוגע ל"תוכחה", ש"אף לפני הנראה... הם קללות, לפי האמת אינם רק ברכות", יש לומר שכן הוא גם בנוגע לתורה שבעל פה, שגם העניינים הבלתי רצויים הם באמת ברכות, ובנדון דידן - שיהיה הענין "בת קמה באמה וכלה בחמותה" שבאופן שאמה וחמותה תלמדנה מהבת והכלה ענינים של קדושה, כמו בנוגע לפאה נכרית" (תורת מנחם חלק י"א, שיחת פרשת בשלח תשי"ד).

היתכן כאב ראש בגלל הפאה?

"לכתבה אודות כיסוי השערות שלה, אין בזה כל שאלה כלל, כיון שה' אמר ברור שלטובת האשה ובעלה וילדיהם שיחיו שלא תהיינה שערות ראשה גלויות, ודאי אשר כן הוא ואי אפשר שע"י קיום מצוות ה', יבוא כאב ראש או הדומה לזה! לדוגמא, לכתבה אשר לובשת פאה נכרית בא כאב האמור, אפשר: א. שזהו שקר היצה"ר, שאינו רוצה שיקיימו מצוות ואינו רוצה שתבאנה ברכות ליהודים. ב. באם אמת הוא, הרי זה ראייה שלטובתה תגזוז שערותיה שתהיינה קצרות, אז ודאי שלא יהיה כאב ע"י הפאה נכרית. לפלא שאחרי שראתה בגלוי

ברכת ה' ונסיו בהולדת הבן שיחיה, שואלת בהענין" (ליקוטי שיחות חלק ל"ג, הוספות - דף רס"ד. מענה לאשה הטוענת שיש לה כאבי ראש בגלל לבישת הפאה, ממכתב כ"ב טבת תשד"מ).

לא להעלים עין

"...וכוונתי בזה, מה שנדמה לי כבר כתבתי לו, ענין הפאה בביתו, וכפי שכמדומני כבר רמזתי לו, שהדבר אינו משתנה ובודאי אינו נהיה מתוקן, על ידי זה שמעלימים עין ממנו, והשם יתברך לפניו נגלו כל תעלומות. והצער בקשר לזה מובן, על פי הזוהר הקדוש (מובא באחרונים שו"ע או"ח) חלק ג' קכ"ו ע"א, בעיא איתתא לאיתכסא בזיוותא דביתא (מזה מובן עד כמה עוד יותר מחוץ לבית) ואי עבדת כן... בנהא יסתלקן בחשיבו וכו', מתברך בכולא בברכאן דלעילא בברכאן דלתתא בעותרא בבני בנין, ע"ש היטב.

רצוני להדגיש שוב, שאין כאן מינה ומקצתה של ענין של קפידא, אלא צער וכאב... ויהי רצון שסוף כל סוף כל אחד מאיתנו יראה כיצד הקב"ה משפיע ברכה והצלחה בגשמיות וברוחניות, ויעשה את הכלים הנחוצים לקבל ולנצל את הברכה במלוא היקפה.

ובבואנו מחודש הגאולה חודש תמוז, גאולת רבנו נשיאנו [הרי"צ זצ"ל] וגופא בתר רישא אזיל, יגאל כל אחד ואחד מאיתנו בתוך כלל ישראל מכל עניינים המבלבלים ויוכלו לעבוד השי"ת בשמחה ובטוב לבב" (אגרות קודש מתורגמות, חלק ג - איגרת ו'-תל"ו - מתוך כרך י"ז עמ' רפ"ח).

לסכם לפני סגירת השידוך

"יגמרו השידוך בשעה טובה ומוצלחת, באם הוריה שיחיו גם כן מסכימים על זה, אבל בכדי למנוע שקלא וטריא לאחר זה - כדאי שידברו לא רק במושגים כלליים "ע"פ תורה ומצוות" וכיו"ב, אלא גם בפרטים: פאה, שיעור בתורה בכל יום, וכמה, ואיפה" (אגרות קודש חלק כז, איגרת י'תצב).

האמא תלמד מהבת ללבוש פאה

"ויש לקוות שסוף כל סוף יקויים מה שכתוב "והשיב לב אבות על בנים", כפירוש רש"י "על ידי בנים", וגם אצל בנות ואמהות, בנוגע לפאה נכרית [וכן הוא במכתבו לעיל: "מברכות עקבתא דמשיחא, אשר בת קמה באמה להוסיף עליה בשמירת התורה והמצוה"]. וגם בנוגע לענין הצניעות בלבושים, שלדאבוננו נעשה בזה פרצה גדולה שאין כמותה [שמגלות מה שצריך להיות מכוסה, כפי שמבאר בהמשך], אפילו אצל נשים זקנות... יש להסביר להן שהנהגה באופן של היפך הצניעות מורה על פחיתות הכי גדולה, שבחורה חושבת שהדרך היחידה שתמצא חן בעיני בחור היא, לא ע"י שכל, ולא ע"י רגש הלב, אלא דוקא ע"י זה שתגלה טפח שצריך להיות מכוסה!... ולכן, יש לנצל את ה"ברייטקייט" של הנוער - באופן

שהבת תפעל על אמה, והכלה תפעל על חמותה" [התוועדות ליל שמחת תורה תש"ל, נדפס בתשע"ו. יש להבהיר כי באותן שנים באמריקה, היו מקומות שהיה צורך לעורר על גילוי ראש וחצאיות קצרות מעל הברך. וכן כתבה הסופרת רוחמה שיין בספרה 'הכל לאדון הכל': "מעטות כיסו בכלל את ראשן לאחר הנישואין".]

הסיבה לבעיות בפרנסה: אי לבישת פאה

"במה שכותב אודות מצב הפרנסה וכן עוד איזה מאנשי שלומינו שיחיו, אינני רשאי לכסות דעתי בזה, כיון שנוגע לאחרים, ובעניינים הכי חשובים, ודעתי היא, שמהסיבות העיקריות להעדר ההצלחה עד עתה הוא, לא כל כך הסיבה הטבעית במצב הכלכלי במדינתם עתה, שהרי כמה וכמה התגברו על זה, אלא הענין דהפאות של נשי אנשי שלומנו תחינה באוסטרליה, שאינן מכסות את הראש בפאה. וראה במכתב הקודם].

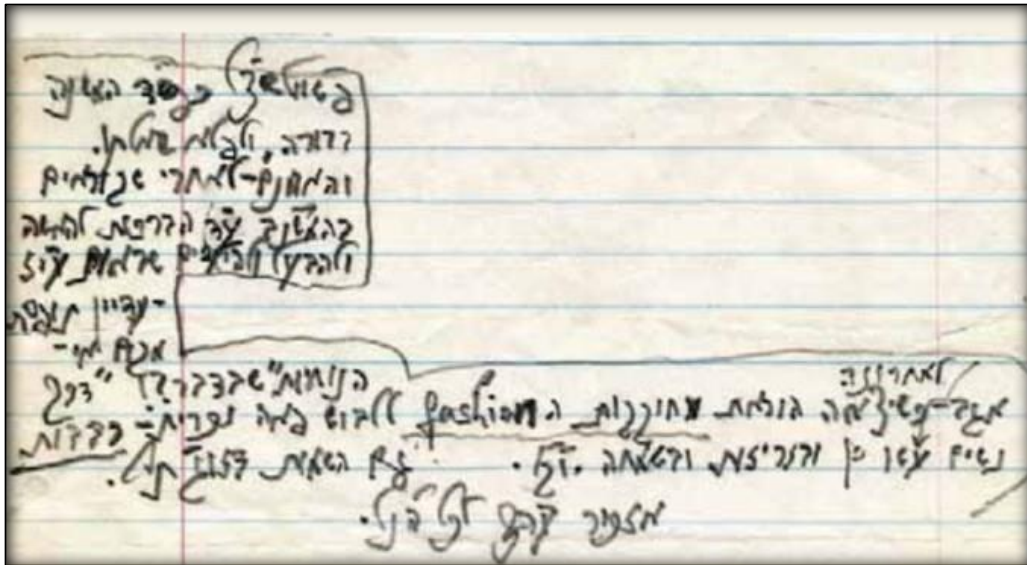
ואף שהלימוד זכות עליהן (ולא רק לימוד זכות לבד, אלא לאמתו של דבר) מפני שהורגלו במדינתנו לפנים [=רוסיה], ששם היה קשור זה בקישוים הכי גדולים ועל ידי ההרגל [ללכת בגילוי ראש] כהיתר ח"ו נעשה להן. ידוע שעניני לימוד זכות גדולים ביותר, אבל אין זה משנה המצב, שסוף סוף ענין הפאות אינו בסדר כלל.

ויהי רצון שיתקבלו דברי אלה כמו שהם, שאין הם באים בתורת קפידיא ח"ו ותרעומות, אלא בתקוה שכולי האי ואולי וסוף סוף יעשו כל אנ"ש שיחיו את התלוי בהם לתוספת הצלחה בהנוגע לבריאיות, לפרנסה ולנחת אמיתי מכל יוצאי חלציהם שיחיו מתוך שמחה וטוב לבב" [מכתב משנת תשי"ח לחסיד המתגורר באוסטרליה. צילום המכתב פורסם לאחרונה. וראה לעיל שכתב בנוסח דומה: "תנאי שאי אפשר בלאו הכי הוא ענין הפאה, כי פשוט שאינו דומה הזקנות ואלו שבאו ממדינתנו לפנים, לזוג צעיר המתחילים עתה לבנות בית בישראל, ובכפר חב"ד"].

לבוש פאה בזריזות ושמחה

"פשוט שצריך להיות כפסק דין המשנה ברורה, ולפלא שאלתו. והאומנם - לאחר שקוראים בהמשנה ברורה על דבר הברכות להאשה ולהבעל ולהילדים שבאות על ידי זה, עדיין תופסת מקום "אי-הנוחיות" שבדבר?

דרך אגב - לאחרונה כשיצאה הוראת מחוקקות ה-Fashion [=האופנה] ללבוש פאה נכרית - רבבות נשים עשו כן ובזריזות ובשמחה. וק"ל" (מכתב שפורסם בקובץ "תשורה" סיון תשע"ג, במענה לאשה ששאלה מה לעשות עקב כך שהפאה גורמת לה אי נוחות).

המטפחת נשמטת מעל הראש

"חתן וכלה נכנסו פעם ל'יחידות' לפני חתונתם, וביקשו ברכה. הם הוסיפו לבקש שהרבי יהיה המסדר קידושין (במשך מספר שנים לאחר תחילת הנשיאות, הרבי היה מסדר קידושין בחופות החסידים, לאלו שעמדו בתנאים מסויים שהציב). הרבי פנה אל הכלה ושאל האם תלבש פאה נכרית אחרי החתונה, שכן כידוע הרבי הקפיד על כך גם באותם ימים שהדבר היה פחות מצוי מכפי שהוא היום. הכלה השיבה בשלילה באמרה כי תלך עם מטפחת.

הרבי לא היה שבע רצון, והגיב כי טבע המטפחת לרדת מעל הראש. הכלה אמרה שאכן תיזהר להחזירה למקומה במקרה כזה. הרבי לא קיבל את דבריה, ואמר שהניסיון הראה שלא ממהירים להחזיר את המטפחת במקרה שהיא נשמטת. מכל מקום, אם הכלה אינה מוכנה ללבוש פאה, "לא אוכל להיות מסדר הקידושין", אמר הרבי.

נראה שהחתן והכלה דנו בנושא בימים הבאים, שכן בבוקר יום החופה ניגש החתן אל הרבי שעה שהגיע לבית מדרשו, ואמר שהכלה ביקשה למסור כי החליטה ללבוש פאה, ולכן היא מבקשת שהרבי יסכים להיות מסדר הקידושין. הרבי הגיב ואמר "כעת כבר מאוחר

בשביל זה". "והרי השעה עכשיו רק עשר בבוקר, והחופה תהיה בערב?" תמה החתן. הרבי השיב "בוודאי אין כוונתך רק בנוגע אלי, אלא גם מה שמצטרף אלי שעה שאני מסדר קידושין, ובשביל זה כבר מאוחר..." ("סיפורים מחדר הרבי" שסופרו ע"י מזכיריו, דף מ'. סיפור זה הובא במקומות רבים).

לקנות שתי פאות לפחות

הרב שמואל מלונדון מספר, "לפני חתונתי ביקשתי מהרבי שיסדר אצלנו את הקידושין, ואכן הרבי רמז שכך יהיה. ואז פתאום בא אלי הרב חדקוב (המזכיר), ושאל אותי כמה דברים (היה מובן שהוא שואל בתור שליח מהרבי). בין השאר הוא רצה גם לדעת אם יש לכלה לכל הפחות שתי פאות, שאז כשמנקים אחת קיימת השניה. עוד שאל ממתי תלבש הכלה את הפאה, בהתכוונו לכך שהכלה צריכה לחבוש את הפאה עוד קודם החופה" (מקדש ישראל, עמ' רצ"א).

מסירות נפש על לבישת פאה

"כל ענין שרבינו מעורר עליו, הוא מאוד דורש אותו, כמו בענין כיסוי השערות בפאה, אשר פעם אמר, שהוא יצליח בענין **במסירות נפש**. ופעם אחת כשנתן ברכה ארוכה לאחד התמימים, אמר בסוף: כל זאת - שיהיה פאה, ובאם לאו - אין לכך כל קשר אלי" (יומנו של החסיד ר' משה לברטוב, שנת תשי"ד).

גם המכסה במטפחת כראוי

מספר הרב ראובן דונין זצ"ל, שרעייתו הייתה ממשפחה של יוצאי הונגריה, והקפידה לכסות ראשה במטפחת באופן שלא ראו אף שערה אחת לחוץ (כדעת החת"ס), ובמכתב ענה לה הרבי "במענה לשאלותיהם... נכון שתלבש פאה נכרית, כמנהג נשי חב"ד" (מקדש מלך חלק א', עמ' רל"א).

עסק הפאות הוא עסק טוב מאוד

גב' פרידה קוגל מברוקלין ניו יורק, מספרת. "בשנת תש"ל היה לי עסק קטן בברוקלין לסירוק פאות. עבדתי מאוד קשה והתפרנסתי בצמצום רב. כשנכנסו ליחידות אמר לי הרבי שלא אדאג כי העסק שלי הוא עסק טוב מאוד, באשר כל אשה צריכה שיהיה לה פאה אחת לחול ופאה אחת לשבת. עוד הוסיף הרבי, שיגיע זמן **שהחנויות של הפאות מכל העולם** יזמינו אצלי את הפאות... הדברים של הרבי היו תמוהים, כי בכלל לא היה נהוג לקנות פאה מיוחדת לשבת (בקושי השיגו כסף לפאה אחת). וגם מה שאמר שיזמינו אצלי מכל העולם, זה נראה לי לכל היותר כבדיחה... והנה ה' עזר, הקמתי בית חרושת לפאות, ומכל העולם רוכשים אצלי את הפאות. פעם קיבלתי טלפון ממשיהי שהציגה את עצמה בתור "גברת שניאורסאהן"...

הבנתי מיד שזו הרבנית חיה מושקא ז"ל. היא אמרה לי בפשטות: "אני רוצה להזמין אצלך פאה". קבעתי איתה זמן ונסעתי אליה הביתה עם כמה דוגמאות. היא קנתה אצלי פאה, ומאז קנתה פעמים רבות" ("לקט שכחת הפאה" עמ' ק"ט).

חצי פאה זה כמו חצי בריאות

"את הדברים דלהלן שמעתי בטלפון מפי הגברת זלדה נעמעס [ז"ל, אשת חינוך ידועה מחסידי חב"ד] מברוקלין ניו יורק. "כשהגענו לארה"ב מאירופה בשנת תשי"ח לאחר נישואינו, נכנסנו אל הרבי ליחידות. אני לבשתי כובע וחצי פאה, ולא ראו לי אף שיערה אחת משערותי. במהלך היחידות וכו' אמר הרבי: "צריך ללבוש פאה!" אני עדיין לא קלטתי אז מה זה "רבי" ונסיתי להתווכח, ואמרתי: "כל השערות שלי מכוסות, והשערות שרואים זה חצי פאה". והרבי ענה: אבל צריך ללבוש פאה! חצי פאה זה כמו חצי בריאות". והמשיך: "עבור לבישת פאה מובטח בריאות, פרנסה ונחת מהילדים ומהנכדים... ומה עוד את רוצה?" עניתי לרבי: "זה מספיק". ואז אמר הרבי: "תמצאי כאן משהי שהיא מבינה בזה, והיא תלך איתך לקנות פאה יפה, שמי שתראה את זה תרצה גם היא ללבוש פאה". ובפנותו לבעלי אמר הרבי: "לך לרב חדקוב, הוא ילווה לך כסף לפאה יפה עבור אשתך". כמובן שאחרי ברכות כאלו, אין אני יוצאת מפתח ביתי עם מטפחת. אפילו כשאני יורדת להוציא את הזבל החוצה, גם אז אני לובשת את הפאה" (שם, עמ' ס"ג).

קבלה על עצמה ללבוש פאה, ונרפאה ממחלה סופנית

"בתקופת לימודיו של ר' שלום ב-770, התפרצה אצל אמו מחלת השחפת, שהיתה באותם ימים מחלה קשה וסופנית... ר' שלום קיבל מכתב מאחותו, שבו תיארה בדיוק את מצבה הקשה של האם ואת אבחנות הרופאים. הוא הכניס את המכתב כמות שהוא למזכירות, אל הרבי, וביקש את ברכתו ואת עצתו. תשובת הרבי לא איחרה להגיע. הרבי הורה להתייעץ עם הרופא ד"ר זליגסון... עוד הורה הרבי למרת בתיה, שתעשה לעצמה פאה נכרית, ותשתדל בענין זה גם אצל אחרות. והיא אכן עשתה זאת, וממיטת חוליה - במהלך אישפוז ארוך וממושך - הוסעה היישר לסלון הפאות. כשהגיעה, הציעו עבורה מיטה מתקפלת לנוח מפאת חולשתה. כך נרכשה פאתה הראשונה... ואכן זכתה מרת בתיה ע"ה והאריכה ימים עד גיל 90" (תולדות חייו של הרב שלום פלדמן, בקובץ תשורה תשע"ה).

לא לחבוש כובע מעל הפאה

"פעם שאל אחד מאנ"ש ביחידות (בשנת תשל"ב), האם יש איזה ענין בלבישת כובע על הפאה? וענה הרבי: כשאשה לובשת כובע על הפאה שלה, הנה נשים אחרות לא יעלו על דעתן שזו פאה, והראיה - לדעתן - שהיא חובשת כובע (ותרתי למה לי?) ולכן יחשבו שהשיער

שתחת הכובע היא שיערה [הטבעי], ולא [השיער] של הפאה, ובמילא יצא מזה לדעתן שזוהי ההנהגה המתאימה, שמספיק רק כובע על השיער" (קובץ תשורה תשס"א, ותשנ"ט).

לבוש פאה בהנאה

"שמחתי מאוד לקבל את מכתבך עם החדשות הטובות, שהזמנת פאה נכרית בביקור האחרון שלך בניו יורק. הקב"ה בוודאי ימלא את הבטחתו כפי הכתוב בזוהר הקדוש, להביא לך, לבעלך ולילדים, הצלחה ובריאות טובה, ובפרט במקרה שלך, שבנוסף למעשה עצמו יש גם קידוש השם.

אני בטוח שתלבשי אותה בהנאה, כפי שהבעש"ט הדגיש את החשיבות של עבודת השם בשמחה, וברכת השם אליך תגדל עוד. ואני רוצה להוסיף ולאחל שהקב"ה יזכה אותך שחברותיך ומכרותיך ילכו אחרי הדוגמא הטובה שתתני להן" (מכתב שפורסם לראשונה בקובץ תשורה תשע"ו. תרגום חופשי מאנגלית).

קבלה על עצמה ללבוש פאה, ונושעה

"השבוע ביקרה אצלנו מרת פרוס, חמותו של שלום לברטוב ומרדכי דובינסקי, וסיפרה דבר נפלא מכ"ק אדמו"ר. אחד הבעלי בתים בבית הכנסת בו משמש שלום לברטוב בתור שמש, יש לו ילדה בת אחד עשרה, ול"ע נשרו שערותיה באופן מבהיל עד שהיתה מתביישת לצאת החוצה. היו איתה אצל הרבה רופאים וגם אצל אדמו"רים, אבל ללא הועיל. ויעצם שלום לברטוב שילכו לכ"ק אדמו"ר וישמעו לעצתו. כ"ק אדמו"ר אמר להם שבאם תקבל הילדה על עצמה, אשר כשתגדל ותינשא תלבש פאה נכרית, יעזור לה השי"ת שיגדלו שערותיה. היא הבטיחה וקיבלה על עצמה, וכעבור זמן התחילו שערותיה לגדול, וכעת יש לה שערות גדולות ונאות" (קובץ תשורה, סיון תמוז תשס"ה).

אמר המעתיק: וכן כתב הגאון רבי מרדכי שמואל אשכנזי זצ"ל, רב ואב"ד דכפר חב"ד, במכתב מיוחד שפירסם, וזה לשונו: "ב"ה, ערב ראש השנה תשס"ח. אל אנ"ש שיחיו תושבי הכפר. בקשר לכיסוי הראש של נשים נשואות, אשר לאחרונה נהייתה בזה פירצה נוראה - הנני להודיע:

א. מובן ופשוט אשר בחבישת מטפחת או כובע, כשאפי' רק מקצת מהשערות מגולות - הרי זה היפך השולחן ערוך! ב. ע"פ הוראות כ"ק אדמו"ר, על האשה לחבוש אך ורק פאה נכרית!

הדברים מחייבים את כל אחת ואחת ללא יוצאת מן הכלל. אי לכך: אין לתושבת הכפר לצאת מביתה ללא חבישת פאה, והנני רואה בהוראה זו חלק מתקנון הכפר! ונזכה לכתובה וחתימה טובה, כהבטחותיו הקדושות של הרבי שע"י חבישת הפאה זוכים לבני חיי ומזוני ולפרנסה".

רבני חב"ד

וכן הגאון רבי אהרן יעקב שווי שליט"א, חבר בד"צ דשכונת קראון הייטס בברוקלין, כתב במכתב שפירסם וזה לשונו: "לכל תושבי שכונתנו... הנני פונה בזה לכל אחד ואחת לעשות כל שביכולתם, הן אלו שצריכים לחזק עצמם בעניני צניעות, והן אלו שיכולים להשפיע בזה על אחרים... והן בענין **חבישת פאה נכרית דוקא**, כי אין לנשואות שום היתר - גם לא בימי הקיץ, וגם לא כשנמצאות בנאות דשא (קנטרי), לצאת בכובע או במטפחת.

ולבטח שצריך להקפיד על זה כאן, בשכונת המלך, **שהזהיר על כך ריבוי פעמים** (ויכולים לראות הדברים באגרות קודש, וכן בספרי המלקטים), והוסיף כי ההקפדה בזה הרי היא צינור לקבלת ברכות ה' לבריאות, פרנסה, והרבה נחת, ונחת אמיתי, מהילדים והנכדים, אשר על כן ביקש מכל אחד ואחת להשפיע בזה ולפרסם זה לכולם".

וכן כתבו חברי בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש, וזה לשונם: "כבר ידועה דעתו הנחרצת של כ"ק אדמו"ר שיש יתרון בכיסוי הראש ע"י פאה יותר מכיסויים אחרים". וחתמו על כך הגאונים: הרב זאב דב סלונים זצ"ל, ויבלחט"א הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי שליט"א, הרב בן ציון ליפסקר שליט"א, הרב אליהו יוחנן גור אריה שליט"א, הרב יוסף הכט שליט"א, והרב מנחם מנדל גלובבסקי שליט"א.

רבי עזריאל הילדסהיימר

וכדברי הרה"ק מליובאוויטש זצ"ל, כתב גם הגאון רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל, וזה לשונו: "מה שרצה לומר כי הפאה גרועה יותר ויותר ממטפחת, באמת לא נראה כן, אלא **עדיפה יותר ויותר**, שמכסה כל הראש במכסה גמורה" (ראה דבריו לעיל בעמ' קפ"ב).

החזו"א ותלמידיו

וכן הובא בספר "דינים והנהגות מהחזו"א" (חלק ב' פ"ח אות ט'), שיש יתרון לפאה נכרית על כיסוי ראש במטפחת הנפוצה בזמננו, שאינה מכסה את כל השיער, ומידי פעם מחליקה מהראש. וכן הביא בספר "נזר החיים" (עמ' רי"ד) בשם הגר"ח קניבסקי, שכן דעת החזו"א. וכמו כן אמר לי הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א ראש ישיבת תושיה, שהחזו"א החשיב מאוד את המנהג ללבוש פאה נכרית, ועל כן נוהגות בנות משפחתו (של הגר"י פרידמן) לכסות ראשן רק בפאה. וכן אמר לי הגר"ח גריינמן זצ"ל. וכך היא גם דעתו של הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, שהרי במענה לשאלה האם יש עדיפות לפאה נכרית על מטפחת הנהוגה כיום, כתב לי "יתכן" (וכוונתו שכן נוטה דעתו. וראה דבריו לעיל בעמ' קנ"ד).

הגר"מ פיינשטיין

וכן העיד בשו"ת אור יצחק על דעת הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, וזה לשונו: "וזכרני מיד לאחר נשואי שאלתי את הגאון הגדול הנ"ל [בעל אגרות משה] אם צריך ללבוש כובע על הפאה נכרית, ואמר לי שאין צריך. ועוד הוסיף לומר לי כי **פאה נכרית יותר טוב ממטפחת**, כי פאה נכרית

מכסה את כל השערות, ועוד שבזה תמיד נשאר מכוסה כל זמן שהיא על ראשה, מה שאין כן במטפחת". והגאון רבי יצחק עבאדי שליט"א הוסיף על זה: "ופוק חזי שדבריו צודקים" (ראה לעיל בעמ' שט"ו).

הגר"צ אבא שאול

וכן בקונטרס הנקרא "כיסוי ראש לאשה" שכתב הרב דוד קורן שליט"א, הביא את דעת הגר"צ אבא שאול זצ"ל, וזה לשונו: "יש מהעולם שרצו לטעון שה"אור לציון" רק הליץ בעד המנהג אבל למעשה לא התיר, ולכן שאלתי את בנו הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א האם נכון הדבר, וענה לי בזה הלשון, באופן כללי סבר אבי שמטפחת עדיפה, אבל כיון שיש נשים שיוצאות להן שערות מהמטפחת, **העדיף אבי את הפאה והנהיג בביתו ללבוש פאה נכרית**, שזה כיסוי יותר טוב, וכך הורה לנשים אחרות" (וראה עוד לעיל בעמ' ר"א).

הגר"ש משאש

וכן כתב מרן הגאון רבי שלום משאש זצ"ל, וזה לשונו: "אני רואה במנהג זה [של לבישת פאה נכרית] דבר חשוב ביותר, **ומעלה גדולה נמצאה בו**, לפי מש"כ הפוסקים החולקים על מהר"ם אלשקר על מה שהתיר גילוי שערות חוץ לצמתן... והנה באלו הנשים הלובשות מטפחת, אי אפשר לומר "ונקה", כי המטפחת בורחת מן הראש, וגם מי שלובשות כובע נשאר הרבה שיער חוץ לצמתן, ועיני ראו נשי הרבנים **קרוב לשליש ראשן מגולה, וכסהו והתגלה**" (ראה דבריו לעיל בעמ' רל"ה). ועוד כתב, "טוב שנקח מנהג זה שיש בו כיסוי הראש לגמרי בלי להניח שום שיער יוצאת חוץ וכו', משתלבש מטפחת או כובע ותלך אחר מנהג שיש בו מחלוקת. ולדעת צד אחד יש בו משום **פריעת ראש דאורייתא** שנגלה שיערה מגופה ממש" (שם, עמ' רל"ו).

וכתב עוד, "**ומצוה רבה לפרסם ההיתר** כדי למשוך נשי הדור החדש המגלות ראשן לגמרי שיבואו ללבוש פאה נכרית בהיתר. לא כן כאשר שומעים דעת האוסרים, אזי לדידהו שאין עולה על דעתם ללבוש מטפחת אומרות כיון שכן הוא שהאיסור שוה, טוב להישאר חפשי בשיער גלוי לגמרי. לא כן בשמעם מדת ההיתר, אזי יבואו לבחור בטוב ולמאוס ברע". ועוד כתב, "מצוה וחובה על הנשים להתקשט לבעליהן וכו' בהיתר, **ולא להתנוול ע"י מטפחת ויגרמו לבעליהן לתת עיניהם באחרות** ח"ו, וכמה חששו חז"ל והתירו הרבה איסורין שלא תתגנה האשה על בעלה" (שם, עמ' רכ"ד).

הגר"מ שטרנבוך

וכן כתב הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, וזה לשונו: "רצוני להדגיש, דהאוסר היום לכל אחד פאה נכרית מדינא, **אינו מחמיר רק מיקל בזה מאוד**, שאשה היום במטפחת אינה מכסה כל שערותיה תמיד, וזה מקום לחוש לאיסור מדינא אפי' מהתורה לרשות הרבים, ואם בפאה נכרית החשש לרוב הפוסקים רק מדת יהודית, במטפחת החשש מגילוי שיער, והיינו פגיעה בדת משה ממש, וא"כ **המחמיר עלול להקל לגרום איסור תורה**, שרק יחידים אצל הספרדים שיפרקו פאה נכרית, יזהרו במטפחת שתכסה תמיד כל השערות כדן, וגם אם בפאה נכרית הרי זה שינוי מדרכי

אבותינו, במטפחת לחוד ובמיוחד לספרדים הרי זה שינוי טפי, שזה מפורש בשו"ע שצריך עוד לרשות הרבים רדיד ולא סגי במטפחת לבד, וכן נהגו באמת אצלם מדורי דורות, עד שסביבם נשתנה המנהג והתחילו במטפחת לבד. וא"כ אפי' במטפחת אין בזה חומרא, רק קולא נגד הפסק ומנהג מדורי דורות שצריך חוץ מהמטפחת רדיד דוקא, מה שאין כן בפאה נכרית כבר הבאנו לעיל שאולי לכ"ע אין צורך ברדיד" (ראה דבריו לעיל בעמ' ש"ג).

הגרמ"י לפקוביץ

וכן כתב הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, וזה לשונו: "ובאמת דכיסוי הראש ע"י פאה **גרמה טובה לכיסוי נאות של שערות הראש** לבל יראו החוצה, גם לאלו שע"י כיסוי המטפחת לא היה דבר זה נשמר אצלם היטב... התעמולה שעושין בדבר [נגד לבישת הפאה] יש בזה סכנה, לערער עיקרי הצניעות המחוייבת מן הדין, ואין דעת תורה נוחה מזה שיצא ח"ו איזה פירצה" (ראה דבריו לעיל בעמ' קע"ג).

הגר"ב זילבר

וכן כתב הגאון רבי בנימין יהושע זילבר זצ"ל, וזה לשונו: "גם האיסור דפריעת ראש באשה אינו מוכרח שזה רק בגלל צניעות, אלא ככל התורה שיש עוד טעמים שנעלמו מאיתנו, והראיה שהרי לפי הזוהר אסור גם בחדרי חדרים, ומשמע אפי' אין שם שום איש היא מוזהרת שלא יצאו השערות מחוץ להכיסוי... ולזה ברור הוא שהשערות של הפאה לא הוי כשערות הטבעיים שלה, **ויש לזה מעלה** שאפשר לקיים בקל דברי הזוהר "דאפילו וכו' שיערה אחת מראשה" (ראה דבריו לעיל בעמ' ר"פ).

הגרש"ז אויערבאך

וכן העיד הגאון רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א: "היה מקובל אצלנו, אני לא יכול להגיד שממש זה גם על דעתו [של הגרש"ז אויערבאך] אבל **כך היה מקובל בבית, שיש עדיפות ללכת עם פאה**. כי הפרקטיקה מראה שנשים שהולכות עם מטפחת - יש להן בעיה נפשית עם זה, וזה מתפרץ אצלן בדברים אחרים, והדברים האחרים הם לא צנועים כל כך" (ראה דבריו לעיל בעמ' ק"מ). וכן העיד נכדו: "כאשר אמי התחתנה הוא קנה לה פאה נכרית. גם לבת דודתי שהתחתנה (נכדתו) ולא רצתה לקנות פאה נכרית, אמר: תהיי נורמלית ותקני פאה כמו כולן" (ראה שם).

הגר"מ ווינער

וכן כתב הגאון רבי משה ווינער שליט"א, וזה לשונו: "יש להעדיף **לבישת פאה נכרית על כיסוי השיער ע"י מטפחת או כובע**, מכיון שבהן קשה לכסות את כל השיער בתמידות" (ראה דבריו לעיל בעמ' קמ"ח).

הגר"י טשזנר

וכן כתב הגאון רבי יהודה טשזנר שליט"א, וזה לשונו: "הפאה מכסה יותר טוב את השערות שלה, כי בזה אפשר בקלות לכסות גם את כל השערות שבצדדים, וגם היא צמודה היטב ואינה נופלת,

אבל עם מטפחת קשה לכסות את כל השערות שבצדדים, וגם המטפחת הרבה פעמים מחליקה וע"י זה מתגלים שערותיה. על כן, אשה שיודעת איך לקשור את המטפחת באופן שמכסה היטב את כל שערותיה, ובלי להחליק פה ושם, יש עדיפות והידור בלבישת מטפחת, אבל אם אינה יכולה להיזהר בזה, **עדיף ללבוש פאה**. ויש לשים לב, כי כל ענין כיסוי הראש הוא משום צניעות, שלא יראה מהשערות הטבעיות שלה החוצה" (ראה דבריו לעיל בעמ' קס"א, ובהסכמה לספר זה בעמ' ל"ו).

הגר"מ גרוס

וכן כתב הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א, וזה לשונו: "וצריכה להיזהר מאוד שלא יצא משיער ראשה אף משהו, ונשים שמשאירות שערות גדולות **יקשה הדבר מאוד שלא יצאו מעט שערות דרך המטפחת, ועדיף שתלך עם פאה נכרית אף בבית**, וע"י זה לא יצאו שערות" (ראה דבריו לעיל בעמ' ק"ע).

הגר"פ ברונפמן

וכן אמר הגאון רבי פנחס ברונפמן שליט"א, אב"ד בבית דינו של הגר"מ גרוס (תמצית מדרשתו בפסח תשע"ח): "החזון איש אמר שמוותר וצריך ללכת עם פאה נכרית, בגלל שזה מכסה יותר (ככה אומרים תלמידי הקרובים, וקרובי משפחתו)... הרב אלישיב התיר לכתחילה ללכת עם פאה.. המשנה ברורה כותב שהגוזרת שערות של עצמה ועושה מזה פאה, זה מותר.. יש לי תמונה מהסבתא שלי, שהיתה אשת רב חשוב מאוד ברוסיה, ראיתי אותה עם פאה וזה היה נראה כשיער.. הרבה נשים שהולכות עם מטפחות צריך לגרש אותן, הן הולכות שלא כדין, חצי ראש פתוח, המטפחת זוה.. התעמולה לעבור מפאה למטפחת היא תעמולת הבל ממש.. האשה שרוצה ללכת עם פאה - זכותה ללכת עם פאה, ואין בעלה יכול לכפות אותה נגד רצונה.. ר' שמואל אויערבאך זצ"ל היה שואל את האשה אם זה מפריע לה או לא, אם היא רוצה להחליף או לא.. לעשות מזה תעמולה, לפי דעתי זה לא הגון.. כתוב בגמ' שהמלך לא יכול לדון, כי לא דינים אותו, ולכן אינו יכול לדון מישהו אחר. אתה, את החומרות תחמיר על עצמך, אל תלך ותזרוק את הפאה של אשתך בזמן שאתה לא יודע אם אולי זה פוגע בה, אם היא תתבייש לצאת לרחוב".

הגר"ג צינער

וכן כתב הגאון רבי גבריאל צינער שליט"א, וזה לשונו: "ולאחרונה כשנודע החשש על הפאות שהם מע"ז הסירו הנשים את הפאות ולבשו מטפחות, וראינו בכמה מקומות ובפרט בערי ארה"ב שהיו יוצאות שערותיהן מבעד המטפחת, מה שלא אירע בפאה נכרית" (ראה דבריו לעיל בעמ' שכ"א). ועוד כתב: "יש מעלה בחבישת הפאה, שהרי בכיסוי מטפחת מצוי שחלק השיער מגולה, וכבר נתבאר בפוסקים לאסור כלל, דלא כדברי מהר"ם אלשקר סי' ל"ה" (שם, עמ' ש"ל). ועוד כתב: "והנה בימים ההם היו נוהגים ללבוש צעיף ועליו המטפחת, שני כיסויים, או בכמה מקומות שנשים גילחו את שערות ראשן, ובימינו אין הדבר נהוג בכמה קהילות ישראל, לכן **יש מעלה לחבוש פאה המכסה את כל השערות**" (שם, עמ' של"א).

הגר"י שפירא

וכן כתב הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל: "פאה צנועה אין בה שום פקפוק, ובימינו יש בה גם משום חיזוק הדת כי קשה לצעירות לעמוד בניסיון" (ראה דבריו לעיל בעמ' קמ"ז).

מוהרא"ש

וכן כתב הגאון רבי שלמה אליעזר שיק זצ"ל: "אלו הנשים שהולכות בשערותיהן, לא די שיש להן מטפחת, כי **רואים בחוש אשר דרכה של המטפחת לזוז ממקומה, ובכך נראות שערות ראשה בחוץ**. ועל כן טוב מאוד לחבוש פאה נכרית, שעל ידי זה לכל הפחות תהיינה מכוסות השערות. ואף שיש מהנשים הספרדיות הנוהגות שלא ללבוש פאה נכרית משום פריצותא, עם זאת מי שרוצה להסתכל בעין אמת ולהבין את האמת, ההכרח לו להודות, **אשר אי אפשר בשום פנים ואופן לכסות את השערות במטפחת בלבד, כי היא נוטה הצידה**, ואז נראות השערות בחוץ, ויש על זה קללה מהזהר הקדוש, עד כדי כך שאומר הזהר, שכל העניות והדחקות שאדם סובל, היא רק מחמת שהאשה הולכת בגילוי שערותיה בביתה, ומכל שכן בחוץ, ועל כן בזה שהאשה חובשת פאה נכרית הרי זה כמי שמתלבשת באיזה כובע, כי סוף כל סוף אין זה השיער שלה, כי אם כמו כובע על השיער, אשר זה טוב יותר, ובזה היא מכסה את כל שערותיה שאין רואים אותן בחוץ" (וראה דבריו באריכות לעיל עמ' קס"ב).

גדולי ישראל

וכן הביא בספר "מאיר עוז" (סי' ע"ה סעיף ב' אות ב') בשם כל גדולי ישראל, וזה לשונו: "ושמעתי שהורו גדולי ישראל, אחר שנתגלה שיש שערות הבאות מע"ז, ורצו אברכים יר"ש לשנות המנהג ולהתחיל ללכת עם כיסוי ראש מבד - לא הסכימו לזה, וטענו שכיון שלמעשה **בכיסוי ראש רגיל בדרך כלל מתגלה מקצת מהשערות, משא"כ בפאה**, לכן אין לשנות את המנהג".